

EUSKALTZAINDIAREN LAGUNTZAILEAK (1933)

Donostia, 1991-III-21

Juan Mari Lekuona

Irailean edo, udapartearen behintzat, emakume bat etorri zitzaidan Euskaltzaindiaren Donostian daukan bulegora. Irurako maisu izandako baten alaba zela aitortuz aurkeztu zuen bere burua. Eta Lekuonarenak omen ziren bi gutun zekarzkieñ berekin. Nik Manuelenak izango zirela pentsatu arren —hona nire harridura modua!— 1936 galdu zen Martinek idatziak ziren.

Hauetako bigarrenak sinadura ofiziala dakar idazpuruan: “Euskaltzaindiaren Laguntzalleak / Yaur-salla”. “Colaboradores de la Academia de la Lengua Vasca / Sección Tutelar”. Musitun, Arabako herriska batean dataturik datoz gutunok, bata 1933-VIII-13koa eta bestea 1933-X-7koa. Igorlea, esan dudanez, Martin Lekuona zen, oiartzuar apaiz gaztea; Musitun parroko zegoena; eta hartzailea, berriz, Don Krispin Guasch, Iruran maisutzan ari zen irakaslea. Eta, hasieran aipatu dudan emakumearekin bukatzeko, esan dezadan niri gutunok ekarri zizkidan emakumea Pepita Guasch Vernet zela, Iruran jaioa eta orain Donostian bizi dena, Don Krispin maisuaren alaba.

Lehenengo eskutitzean ikusten da, Irurako maisuak baietza emana zeukala, “Euskaltzaindiaren Laguntzalleak” udaldiko jardunaldietan izango zuten ikas-bileratxoan hizlari izango zela. Eta lagungarri gerta zakion, talde honen berri nahiko luzea ematen zaio: asmoak, lanak, ekinbideak, antolakuntza eta abar. Bigarrenengan, berriz, ikas-bileratxoa iragon eta gerokoan, ziorionak ematen zaizkio maisuari bere mintzaldiagatik, eta azken berriak aipatzen.

Bi idazkitxo hauek arretagarriak iruditzen zaizkit Euskaltzaindiaren historiarako, batez ere “Yagon salla”-ri dagokion aldetik. Izan ere nahiko urriak dira orduko “laguntzaileei” buruzko berriak; eta gutxi ezagutzen eta aipatzen direnak gainera. Egia da, bai, taldearen boletinaren lehenengo zenbakian aipatzen direla hainbat berri 1933ko batzarrari eta ikastaldiari buruz. Baina gaur nork eskuera eduki aldizkari hori? Bestalde, gutunok dokumentu originalak izateaz gain, ofizialtasunik gabeak dira eta beraz, ahotik ahora esaten diren kontu eta xehetasun partikularrez beteak. Horregatixe pentsatu dut gutunok jaso beharrak direla, eta aintzat hartu beharrezkoak gainera, Euskaltzaindiak historian zehar emaniko urratsetaz oroipena indartzen joango bagara.

1. Gutunon igorlea eta hartzailea

Honela sinatzen dira idazkitxoak: Martin Lekuona batean, Lekuona'tar Martin bestean, datazio-herria bietan Laminoria-Musitu (Araba) da. "Euskaltzaindiaren Laguntzalleak Deia", lehenengo zenbakian datorrenez, taldearen idazkaria da Martin, Donostian ospatzen duten Batzarrean (1). Eta gero, Euskaltzaindiak urrian egindako batzarrean, lendakari aukeratzen du Lekuona'tar Martin jauna (2). Beraz hasieran idazkari zen eta horregatik idazten dio Don Krispini. Eta "laguntzaileek" udan eginiko bilguraren ondoren, lendakari dugu, Euskaltzaindiak izendatua.

Irurako maisua, aldiz, Tarragona-ko probintzian Vilanoba de Escornalbou-ko semea zen. Aces de Candamo-n betetzen zuen bere maisutzako lanbidea. Denbora berean Aces de Candamo-ko semea zegoen maisu Iruran eta bere herrira joan nahiean zebilen. Eta horra non trukea egiten duen Krispinekin: hau Gipuzkoara etorriko zen, eta bestea hemendik Asturias-a itzuliko, bere jaioterrira (3).

Irurara etorri zenak metodo berezia zuen hizkuntzak erakusteko. Eta metodo honi esker euskaraz ikasi zuen berak, eta euskaldun hutsak ziren umeei gaztelera erakutsi zien, emaitza bikainekin erakutsi ere. Pedagogian aditua eta ikasia zen aldetik egin zioten Laguntzaileek dei ikasaldira.

2. Laguntzaileen asmoak

Gutunaren eitteari dagokion erabera, oso labur emanik dago puntu hau: "gure euskara, ezarian-ezarian, berbiztu nahi genuke Araba eta Nafarroako herri hauetan". Euskararen egoera honela ikusten du: "ez da euskaraz egiten ia Araba osoan (zazpi herritan izan ezik), ez eta Nafarroako herri gehienetan ere. Eta Gipuzkoa eta Bizkaiko zenbait alderditan ere ez da egiten. Hizkuntza galdua edota galduxe den leku haietan dago gure alorra... Eta hau da gure xedea: hizkuntza berri bat erakutsi behar dugu, baina bereizkuntza honekin, ez dela hizkuntza arrotz bat, baizik eta gurea dela, gure herriarena".

Martin Lekuonak gutun hau idatzi baino lehenago, ekainean, artikuluska bat idazten du gai berari buruz, "Eusko-Ikaskuntzaren Deia"-n agertzen dena: "Euskeraren aldeko lanak. Gure asmoa" (4). Lantxoaren epigrafeak adierazgarriak dira: "Zein egueratan lagundu nai genioke guk euskerari. —Nork egin bear du, baña, lan au?— Euskera galduta edo ea galduta dagon erri oietan, nork egin bear du lan au? Nola egin bear litzake lan ori? Arabako erri txikietan (egin dutena)".

(1) "Euskaltzaindiaren Laguntzalleak. Deia", 1 (1933), 4. or.

(2) "Laguntzalle oiek bere lendakaria Euskaltzaindiak izendatua nai luteke. Ezetz dio onek. Azkatasuna badute ta berak aukera bezate lendakari ori, bañan lenbizikotz Euskaltzaindiak izendatu du: Martin Lekuona jauna. Aurrerantzean berak aukeratu ta izendatu bezate: Guziak ordea Euskaltzaindiaren babespe ta mendeand begoz". *Euskera*, 15 (1934), 268-269. or.

(3) Don Krispinen familikoengandik eta iruratarrengandik jasoa.

(4) M. Lekuona: "Euskeraren Aldeko Lanak. Gure Asmoa". *Eusko-Ikaskuntzaren Deia. Boletín de la Sociedad de Estudios Vascos*, 14 (1933), II Iruillabetea, 14-16.

Eta irailean, Donostian egin zen batzarrean, gai bera zulatzen da, taldearen asmoei buruz hitzegiterakoan. Eta dokumentu hau bera da, nik uste, funtsean, A. Intzak, 1933.urteko ekainaren 28an Euskaltzaindian irakurri zuena, Alkarte euskaldunak egun duen araudia aipatuz (5). Beraz, taldearen gogoeta da Martinek idazten duen artikuluska.

3. Emandako zenbait urratsen berri

Arabako herri txikietan egindakoaren berriak igortzen dizkio maisuari. Apaiz batzuek saioska bat egin nahi izan zuten 1933ko lehen sehilabetekoan. Hiru kantu erritmiko erakutsi zizkieten umeei, estrofa guztiak buruz erakutsiz, horrela kantuetako testuetan agertzen diren hitz eta esaldiak ikas zituzten, eta hitz eta esaldi horiek oinarri izan zitezten gero erakutsi behar zitzaienari. Baina emaitza eskasak izan ziren eta gaizki antolatuak, lehen aldiko saioak zirenez.

Oharkizun berberak egiten ditu Martinek aipatu dugun artikuluskan. Gai hau ere ausnartua zeukan Irurako maisuari idatzi zionean. Eta bistan da zerbait egiten hasiak zirela herriz-herri, baina zerbait hobeto antolatutako plangintza baten beharrean sentitzen zirela maisu-maistra eta apaizok Euskaltzaindiaren babes bila eta ikastaroak antolatzeko adituen bila hasi zirenean.

4. Bideratze berri baten bila

Horregatik, laguntzaile jantzien eskua eta laguntza eskatzen da gutunean. Jakin nahi dute zeintzuk diren hizkuntzen irakaskuntzan erabili beharreko metodoak, eta zeintzuk European zehar erabiltzen direnak. Konkretuki Guasch jaunari galde egiten dio beronek erabiltzen duen metodoaz, bai berak umeen laguntzaz euskara ikasteko, bai eskolako umeek berarekin gaztelera ikasteko.

Gero, iraileko batzarrean, eta hari honi berari jarraituz, Europako zenbait naziotan gertatutakoan jartzen du bere arreta: "Txekoslobaki"k Pinlandi"k, Lituani"k, Ulandarendarrak, Irlanda"k, Alsazi"k eta Lorena"k, Galesek, eta Europa"ko beste Erri batzuk erantzun bezate gure ordeez... Erri oiek piztu eta zuzpertz dituzte beren izkuntzak. Zergatik ez guk Euskera...? Zenbat belaunalditan galdu zan Euskera gure erdal errietan? Bitan?... Irutan?... Beste ainbestetan, edo gutxia-gotan, piztu leike, ba, Euskera erri oietan" (6). Bide bera litzateke hemen hartu behar genukeena.

(5) "Aita Intzak esan digu: Gasteiz edo Araba aldeko euskeraren zabalkunderako zerbait egin bear litzakela. Ortara doa oraintxe sortu den *Alkarte* bat eta onen sorizpideren bat eman bear litzaiokela. Ortan dago Euskaltzaindia ere". Batzar-Agiriak, 1933ko Orrillaren 18koa. *Euskera*, 15 (1934), 265. or.

(6) "Euskaltzaindiaren Laguntzalleak. Deia", *ibid.*, 2. or.

5. Ikas-bileratxoan non, noiz eta mahainekoak

Badakigun arren Donostian izan zela, Koruko Andre Mariaren Ikastetxeko Areto apainean (7), eskutitzean esaten zaigu Gasteizen egiteko asmotan zirela Eusko-Ikaskuntzak antolatzen zituen ekintzekin batera, irailaren 4tik 11ra hain zuzen.

Baina laguntzaile nafarrek eskatu zutela Donostian izan zedin Ikas-bileratxoan. Horretarako arrazoia zen Gasteiz ez zetorkiela ongi, eta hobeto zutela Donostia. Eta ontzat eman zen eskabidea. Eta egunei dagozkienari buruz ere badago alde txirikik: gutunean irailaren 14 eta 15 izan zitezkeela aipatzen den arren, azkenean bi egun lehenago izan zen, 12an eta 13an.

Aingeru Irigarai egiten du "Eusko-Ikaskuntzako Deia"-n bere kronika (8). "Martin Lekuona izan zen bilkura orren ernazailea. Irur ogei ta amar baño geiago irakasle, apez eta bertzetarik", dio. Eta Laguntzaileen Deia-n berriz, zera esaten da: "Maian Jaun oiek exeri ziran: Intza'tar Damaso Aba, Euskaltzaindiko Yaur-Sallaren Lendakaria; Irigarai'tar Gotzon, Eusko Ikaskuntzaren ordezko; Pierre Lafitte, Apaiza, Bidasoz aruntzkoen ordezko; Herrero'tar Erraimunda, Irakaslea, Gipuzkoako Eusko Irakasleen ordezko; Alduntzin'tar Koldobika, Naparroa'koen ordezko; Lekuona'tar Imanol, Apaiza, Araba'koen ordezko, Lekuona'tar Martin, idazkari". "Aretoa, betea. Apaizak eta Irakasleak gaillen. Geienak Araba'tik eta Naparroa'tik etorriak ziran. Irurogei bat gutxienez" (9).

6. Laguntzaileen antolakuntzak

Berriro ere idatziz jasotako gertakarien azpildurak aipatzen dira. Laguntzaileen lehenengo Deia-ri esker ezagutzen genituen erakunde honen asmoak, izena, ikurritza, eralguntza, Idazkaritza nagusia, Laguntzaileen batzordea, urteroko batzorra eta Ikasbilerak, hileroko Deia (boletina), eta ordaindu beharrak (10).

Baina gutunean, maila partikularrean, Euskaltzaindia zergatik aukeratu zen esaten zaigu. "Ez dugu nahi izan elkarte berri bat sortzerik. Nahiago izan dugu lehendik zegoen batean sartu. Euskaltzaindiak badu "Yaur-salla" izenekoa, eta hor sartu gara. Sail honek, orain lan berezirik egiten ez duenak, guk dugunaren antzeko helburua du. Beraz, hemendik aurrera Euskaltzaindiko sail horretako laguntzaile izango gaituzu".

Hortik aurrera erakundearen izenaz eta eragin-indarrez zaio mintzo. Hau da, Euskaltzaindiaren babesean izango duten eragin onaz. Baina Manuel Lekuonak, bere *Azken urratsak* liburuan arrazoi politikoa azaltzen digu Euskaltzaindiaren babesean langintza hau jartzeko: "Lo que digo de no suscitar sospechas, les

(7) *Ibid.*, 3. or.

(8) A. Irigarai: "Euskaltzaindiaren Laguntzalleak". *Eusko-Ikaskuntzaren Deia. Boletín de la Sociedad de Estudios Vascos*, 15 (1933), 10. or.

(9) "Euskaltzaindiaren Laguntzalleak. Deia", *ibid.*, 3-4. or.

(10) *Ibid.*, 5. or. Erabakietan datoz.

insistí de un modo especial, porque en aquel ambiente estaba a la orden del día, denunciar todo lo que oliera a vasco, como si se tratara de ‘Separatismo’, por lo cual, en efecto, les recomendé, que para ‘evitar sospechas’ se pusieran al amparo y protección de alguna Entidad o Institución reconocida como de confianza; y, en efecto, les recomendé que se pusieran al amparo de la Academia de la Lengua vasca... Protección que les valió el no ser considerados como sospechosos de Separatismo” (11).

7. Guasch-en mintzaldiaz aipamena

Bigarren gutunean aipatzen da oso arretagarria izan zela Don Krispin Guasch-en hitzaldia. “Noiz izango dugu argitaraturik ikusteko zoria, gure haur erdaldunei euskara erakusteko testu-liburu modura erabil dezagun? Izan bihotz zure lana amaitzeko, gero, Eusko-Ikaskuntzak azter dezan eta kaleratu. Irakaskuntz testu bat oso beharrezkoa zaigu” (12).

Gutunean zehazten ez bada ere, jaso dezagun hemen laguntzaileen Deia-ko lehen zenbakian datorrena: “11’etan.—Guasch’tar Krispin. Irura’ko Irakasle Argiak iragarritako itzaldia egin zuan: Marrazkia, oro-izkera.—Euskera erakusteko nola erabili?”

“Guasch Jauna Katalunyarra da. Irura’ko errian bere ikastolako aurrak Euskera besterik ez dakite. Nola adierazi aiei Irakasleak nai duana? Guasch Jaunak, guziak ulertzen duten izkera erabiltzen du: marrazkia. Arrigarriak dira bide onekin iritxi dituan ondorenak. Eta zergatik ez erabili bide ori bera aur erdaldunei Euskera irakasteko? Guasch Jaunak, olean irudiak marraztuz, argi erakusten digu nola irakatsi leizken marrazki bidez euskal esakunaren zati guztiak: izena, mugaitza, zendina, izenordea, aditza etab. Txalo sutsuak irabazi zituan bere itzaldi bikañaren sariz. Eta guk galdera bat dagiogu: noiz argitaratuko digu Guasch Jaunak amaituxe daukan euskal ikaspidea? ‘(su texto vasco)’. Zai gagozkio” (13). Orain, euskal pedagogiaren historiarako, aztertu beharko litzateke zer dagoen Guasch-en familiak gordetzen dituen paperetan.

8. Hurrengo sei hilabeterako egitasmoa

“Kantuak eta jolasak prestatzen ariko gaituzu. Interes zentruen metodoari atxekitz umeen interesei egokitzen zaien hiztegia bilatuz. *Umearen laguna* izeneko liburuska ere banatu nahi dugu, oharkizun praktikoak erantsiz. Oraingoz ez dago gehiago eskatzerik. Baina gutxi da hau. Orotariko testu bat behar dugu umeari euskera erakusteko ahalbide guztiak bilduko dituen: kantuak, jolasak, grabatuak, marrazkiak, irakurgai mailakatuak, oroimena lantzeko ariketak etab (14).

(11) M. LEKUONA: *Azken-urratsak*, “Idaz-lan Guztiak”, “Kardaberaz Bilduma”, 32 z. Eset, Gasteiz, 1987, 405. or.

(12) Bigarren gutunean.

(13) “Euskaltzaindiaren Laguntzalleak. Deia”, *ibid.*, 7. or.

(14) Bigarren gutunean.

Asmo honen emaitzak honelaxe zehazten dizkigu Manuel Lekuonak: “Al muy poco tiempo les hacía yo un par de Canciones, sobre temas elementales, como un ‘Elixebatxu, txingo, txingo, txingo’ y otra, sobre léxico del oficio de costura, ‘Ba det nik jostorratza’, y otra, más sencilla aún, como aquel diálogo entre madre e hija, que comienza ‘Ama, ekatzu jantzi beltza’, así como Txomin Jakakortejarena, con la gracia que tenía y tiene para estas cosas, les hizo un par de ellas sobre léxico de régimen doméstico y los oficios de un niño” (15).

Eta boletinaren berri emanez, alegia, hilero aterako dela, eta bi orri izango dituela, bigarren gutunaren berriak amaitzen dira.

Azkena

Euskaltzaindiaren historiari dagokion zerbait da Laguntzaileen alderdi hau. Batzar-agiritan aipatzen da talde hau 1933ko maiatzean, ekainean eta urrian (16). Gaia gutxi ezagutua izanik ere, hor zeuden laguntzaileen boletina, eta “Eusko-Ikaskuntzaren Deia” deiturikoa. Edota Manuel Lekuonaren aipamenak. Orain, gutunoi esker, gaia xehekiago eta beste ikuspegi batetik ezagutzeko egokiera iritsi zaigu. Dokumentu ofizialetan aipatzen ez diren zenbait xehetasun eta ñabardura aurkitzen ditugu: orduko protagonistak; lanen eta antolakuntzen barne-xehetasunak, eta Euskaltzaindiaren Laguntzaileak 1933ko irailean edukiriko Batzarraren eta Ikas-bileratxoaren berri pertsonalagoak. Papera apal hauek argitara ematea Euskaltzaindiaren historia osabetetzen joateko izango al-da!

(15) M. LEKUONA: *ibid.*, 404-405. orr.

(16) Batzar-agiriak. Orrilla 1933, Garagarrila 1933, Urrilla 1933. *Euskera*, 15 (1934), 265, 267-268 eta 268-269. orr.

Musitu 13-VIII-33

Sr. D. Crispin Guasch
Maestro Nacional
IRURA

Agur: Aunque no tengo el honor de conocerle personalmente, le dirijo esta carta como a un antiguo conocido y amigo, porque, por muchos conductos, pero, sobre todo, por conducto de D. Juan de Aranguren, coadjutor presbítero de Andoain, y de D. Raimundo de Herrero, presidente de la Asociación Vasca de Maestros de Guipúzcoa, nos es Vd. muy conocido; y, seguramente, que le serán a Vd. conocidas nuestras aspiraciones de querer resucitar, poco a poco, nuestro Euskera en estos pueblos de Alava, Navarra, etc. Hasta ahora nos hemos puesto al habla con Vd. por mediación de D. Juan de Aranguren, por la causa que al principio le he dicho, y por estar éste identificado con nuestras aspiraciones. Pero hoy hemos de dirigirle directamente esta carta, ante todo, para mostrarle nuestro agradecimiento; porque nos consta que ha tomado Vd. nuestros proyectos con un cariño y atención, a que no son acreedores, si no es en cuanto tienen de entusiastas. Quisiera, también, por esta carta darle alguna ligera noticia de nuestras aspiraciones.

Como sabe Vd. muy bien, el Euskera, desgraciadamente, no se habla ya en casi toda Alava (solamente se habla en 7 pueblos de esta región) y en gran parte de Navarra, y en algunas zonas de Guipúzcoa y Vizcaya. Nosotros hemos escogido por campo de nuestra acción euskerista, éste donde el Euskera es ya difunto (aunque persiste en la toponimia, en palabras caseras y, sobre todo, en construcción de la frase, que es completamente vasca), y donde por lo tanto, su enseñanza es igual a la *enseñanza de una lengua nueva*, con la particularidad de que es una lengua no extraña, sino nuestra, de nuestro pueblo.

Este es nuestro terreno de acción, y éste nuestro problema: resucitar un idioma viejo, muerto.

Y, qué procedimientos se imponen para llevar a cabo este propósito? Nosotros, unos cuantos sacerdotes, sin otra preparación que un poco de buena voluntad, quisimos hacer un pequeño ensayo en el primer semestre de este año. No conocíamos ningún método científico. Pero, como estaban entonces en boga los cantos rítmicos de los Pospoliñas de Donosti, nos propusimos enseñar a los niños de algunos pueblos de Alava tres de esos cantos rítmicos con todas sus estrofas, para que los niños aprendiesen así las palabras y frases que aparecen en la letra de esos cantos, y esas palabras y frases fuesen la base de otras que nos pareciese bien enseñarles. Los resultados de este primer ensayo, pobres como primeros y mal organizados, los verá Vd. en nuestro próximo Congreso.

Pero, ya que habíamos empezado a andar, quisimos dar alguna forma a estas aspiraciones nuestras, y, así, lo primero que hicimos fue solicitar colaboraciones de personas competentes sobre métodos que se deben y han empleado otros pueblos de Europa para conseguir el mismo fin que pretendemos nosotros. Uno de nuestros consultados ha sido Vd., por un método peculiar suyo, de que hemos tenido alguna noticia por la prensa, y, sobre todo, por referencias particu-

lares que nos aseguraban que Vd. había aprendido el Euskera por ese método, con los niños de la escuela de su digna dirección de Irura, y enseñaba el castellano a esos niños con ese mismo método con unos resultados insospechados. ¿Cual no sería nuestra alegría y agradecimiento cuando nos comunicó nuestro amigo Aranguren que se ponía Vd. a nuestra disposición, y se comprometía a hacernos una exposición de su método en un Congresillo que proyectamos para fines de este verano?

Aprovechando la semana escasa que acabo de pasar en mi pueblo natal de Oyarzun, pensaba pasar por Irura para entrevistarme con Vd., pero no me ha sido posible. Pude conferenciar por teléfono con D. Juan de Aranguren, que me comunicó que en todo este verano se quedaba Vd. en Irura y que en un día de estas vacaciones nos podría dar Vd. su conferencia.

Nosotros habíamos pensado celebrar nuestro Congresillo en Gasteiz-Vitoria —coincidiendo con los *cursos de verano* que Eusko-Ikaskuntza - Sociedad de Estudios Vascos organiza en Vitoria desde el 4 al 11 de septiembre. Y así, había pedido yo a la Sociedad de Estudios Vascos que le llamasen a Vd. para ese Curso, a donde también asistiríamos nosotros. Pero nuestros compañeros navarros nos piden que el Congresillo se celebre en Donosti, porque Vitoria les viene mal, y San Sebastián mucho mejor. Hemos accedido a sus ruegos. Por lo tanto, nuestro Batzar será en San Sebastián, a mediados de septiembre, probablemente del 14 al 15. La fecha exacta no la he determinado, porque espero contestación de algunos colaboradores, como también la suya.

Le agradecería, pues, mucho, que me escribiera Vd. dos letras indicándome si le viene a Vd. bien esa fecha (14 y 15 de septiembre) o algunos días antes.

Tenemos que imprimir también un programa-convocatoria del Batzar. Haría Vd. también el favor de enviarme el título de su conferencia? Y... tendría Vd. algún inconveniente en que, por diversas razones muy fáciles de vislumbrar, figurase su nombre en el programa? No es que nuestro Congresillo sea un acto clerical (!) ni por su fin, ni por los concurrentes, porque asistirán también algunos maestros; pero estamos en unos tiempos, en que le crean a uno dificultades por nada, y no quisiéramos creárselas a Vd. en su porvenir, que, seguramente, tiene que ser brillante.

Le he hablado de que asistirán también algunos maestros al Congresillo. Como nuestro objeto es completamente cultural, quisimos que participasen en él también los maestros, y nos pusimos al habla con algunos. Tenemos el ofrecimiento particular de algunos maestros de Alava, de Navarra y de la Asociación Vasca de Maestros de Guipúzcoa. Es necesario que en esta labor marchen juntos el maestro y el sacerdote, que ambos son los representantes de la cultura en los pueblos. En la escuela y en el catecismo, creo que se puede llegar a unos resultados hermosos.

De nuestra organización, dos palabras. No hemos querido formar una Asociación aparte. Hemos preferido agregarnos a alguna de las que existen. La Academia de la Lengua Vasca tiene una Sección Tutelar, a la que nos hemos agregado. Esa sección que permanecía inactiva, tiene un fin parecido al nuestro. Somos, pues, en adelante colaboradores de esa Sección de la Academia. Nuestro

nombre es: "Euskaltzaindiaren laguntzalleak-Colaboradores de la Academia de Lengua Vasca". Bajo sus auspicios seguramente creceremos y nos extenderemos mucho. Bajo la tutela de la Academia y bajo la dirección de Vds., los competentes en pedagogía.

Agur, adiskide ta anai maite. Barkatu eskutiz luze au. Agindu nai dezuna zure menpeko gelditzen naizen lagun oni.

Lekuona'tar Martin

Laminoria-Musitu (Alava)

Musitu, 7 de octubre de 1933

Sr. D. Crispin Guasch

IRURA

Agur, adiskide: Vengo a agradecerle en nombre de los Colaboradores de la A. de la L. V. su desinteresada colaboración en nuestro Congresillo de San Sebastián. No pude hacerlo personalmente, porque enseguida tuve que venir a esta Parroquia de mi cargo.

Interesantísima su conferencia. ¡Qué lástima que no la pudiesen ver y escuchar todos los Colaboradores esparcidos por las zonas erdelunes de nuestra Patria!

¿Cuándo tendremos el gusto de verla publicada, para que nos sirva de texto en la enseñanza del Euskera a nuestros niños erdelunes? Anímese, Sr. Guasch, a terminarla, para que Eusko-Ikaskuntza la examine y publique. Tenemos verdadera necesidad de un texto de enseñanza. No todos los Colaboradores tienen la suficiente voluntad, ni todos están capacitados, para ingeniarse en buscar maneras prácticas de enseñanza; hay que darles todo hecho. Y sabe Vd. que por este año (al menos en el semestre que viene) nos vamos a ceñir a preparar cantos y juegos con vocabulario adaptado a los intereses del niño según el método de los centros de interés. Vamos a repartir también el librito *Umearen laguna* con algunas anotaciones prácticas. Por ahora no se puede más. Pero es poco. Hemos de tender a tener un texto completo, que abarque todas las posibilidades de enseñanza del Euskera al niño: cantos, juegos, grabados, dibujos, lecturas graduadas, ejercicios de memoria, etc., etc. Sabemos que Vd. será colaborador incondicional en esta nuestra empresa. Así nos lo manifestó Vd., y así lo esperamos del amor suyo al Pueblo Vasco, del que es Vd. gran admirador.

Dentro de poco pensamos publicar el primer número de nuestro Boletín (una doble hoja mensual) con un resumen de la Asamblea y Congresillo de Donosti. Se lo mandaré tan pronto como salga a la luz. Tendré también a Vd. al corriente de todas nuestras iniciativas y actividades.

Reiterándole, pues, nuestro agradecimiento, me es muy honroso ofrecerme de Vd. s.s. y Cap.

Martin de Lecuona

Laminoria-Musitu (Alava)